

Sygn. akt III CZP 68/15

UCHWAŁA

Dnia 21 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa J. B.

przeciwko G. B.

o alimenty,

po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 21 października 2015 r.

zagadnienia prawnego

przedstawionego przez Sąd Okręgowy w P.

postanowieniem z dnia 17 czerwca 2015 r.,

"Czy adwokatowi ustanowionemu z urzędu celem reprezentowania strony uprawnionej do alimentów przyznaje się - w przypadku braku podstaw do obciążenia osoby zobowiązanej do alimentów obowiązkiem zwrotu kosztów - od Skarbu Państwa zwrot kosztów pomocy prawnej według niższej stawki wynagrodzenia określonej w § 7 ust. 1 pkt. 11 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. z 2013 r., poz. 461) czy też według stawki wyższej wynikającej z treści § 7 ust. 4 w zw. z § 6 cytowanego rozporządzenia?"

podjął uchwałę:

Jeżeli osoba zobowiązana do alimentów nie została obciążona obowiązkiem zwrotu kosztów, adwokatowi ustanowionemu z urzędu dla strony uprawnionej do alimentów przyznaje się od

Skarbu Państwa wynagrodzenie ustalone na podstawie § 7 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t. jedn.: Dz.U. z 2013 r., poz. 461 ze zm.).

UZASADNIENIE

W sprawie z powództwa J. B. przeciwko byłej żonie G. B. o alimenty, obie strony były reprezentowane przez pełnomocników procesowych ustanowionych z urzędu. Na rozprawie w dniu 27 października 2014 roku byli małżonkowie zawarli ugodę sądową, w której dokonali potrącenia przysługujących im wobec siebie świadczeń alimentacyjnych - pozwanej od powoda z tytułu nie uiszczonych i niewyegzekwowanych alimentów zabezpieczonych na rzecz pozwanej w toku postępowania rozwodowego i powodowi wobec pozwanej z tytułu alimentów dochodzonych przez niego od byłej żony w toku niniejszej sprawy. Wobec zawarcia ugody, Sąd Rejonowy umorzył postępowanie w sprawie na podstawie art. 355 k.p.c.

Postanowieniem z dnia 17 marca 2015 roku Sąd Rejonowy przyznał od Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w P. na rzecz pełnomocnika powoda z urzędu będącego adwokatem wynagrodzenie z tytułu udzielonej powodowi nieopłaconej pomocy prawnej w kwocie 60 złotych powiększone o należny podatek od towarów i usług czyli łącznie kwotę 73,80 zł. Podstawę prawną rozstrzygnięcia stanowił paragraf 7 ust. 1 punkt 11 w związku z paragrafem 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 roku, poz. 461). Rozpoznając zażalenie pełnomocnika powoda z urzędu na to postanowienie, twierdzącego, że przysługuje mu wynagrodzenie przewidziane w paragrafie 7 ust. 4 przytoczonego rozporządzenia, a więc wynagrodzenie ustalone od wartości przedmiotu sprawy, Sąd Okręgowy powziął wątpliwości prawne, którym dał wyraz w zagadnieniu prawnym przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Strona korzystająca z pomocy pełnomocnika procesowego z urzędu będącego adwokatem nie jest zobowiązana do uiszczenia temu pełnomocnikowi wynagrodzenia za świadczone usługi adwokackie. Jeżeli pełnomocnik z urzędu udzielił stronie pomocy prawnej, działał starannie i profesjonalnie, przysługuje mu

wynagrodzenie według stawek właściwych z uwagi na przedmiot sprawy, ustalonych w rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 roku, poz. 461- rozp. opł. adw.).

Stosownie do art. 108 § 1 k.p.c., w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji, sąd orzeka o kosztach procesu, w tym także o wynagrodzeniu przysługującym pełnomocnikowi z urzędu, stosując przepisy k.p.c. i właściwego rozporządzenia w sprawie opłat. Treść tego rozstrzygnięcia jest zależna przede wszystkim od wyniku sprawy. Wynagrodzenie to pokrywa przeciwnik procesowy strony korzystającej z pomocy pełnomocnika z urzędu, jeżeli zachodzą ku temu podstawy prawne i sąd tak postanowi, zasądzając wynagrodzenie od strony przegrywającej na rzecz strony wygrywającej proces, reprezentowanej przez pełnomocnika z urzędu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 1989 r., III CZP 12/89, nie publ.). Gdy sąd nie obciąży tymi kosztami przeciwnika procesowego strony korzystającej z pomocy pełnomocnika z urzędu, wynagrodzenie należne pełnomocnikowi z urzędu pokrywa Skarb Państwa - sąd, który go ustanowił (art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze - t. jedn. Dz.U.2015, poz. 615).

Wątpliwości prawne Sądu Okręgowego sformułowane w przedstawionym zagadnieniu prawnym są konsekwencją obowiązywania w sprawie o alimenty dwóch różnych stawek minimalnych wynagrodzenia przysługującego pełnomocnikowi zawodowemu będącemu adwokatem, uzależnionych od tego, którą stroną procesu reprezentuje pełnomocnik, a także od wyniku postępowania oraz treści rozstrzygnięcia sądu o jego kosztach. Paragraf 7 ust. 1 pkt 11 rozp. opł. adw. przewiduje, że stawka minimalna opłaty za czynności adwokackie w sprawie o alimenty wynosi 60 zł, z zastrzeżeniem ust. 4, który stanowi, że opłatę, o której mowa w ust. 1 pkt 11, ustala się od wartości przedmiotu sprawy, jeżeli obowiązek zwrotu kosztów obciąża osobę zobowiązaną do alimentów. Z treści tej regulacji wynika, że strona uprawniona do alimentów zwraca swojemu przeciwnikowi reprezentowanemu przez pełnomocnika - w razie zaistnienia ku temu podstawy prawnej i obciążenia tej strony kosztami przez sąd - koszty adwokackie w kwocie

60 złotych, co uważa się za przejaw ochrony strony uprawnionej do alimentów. W przeciwnym przypadku, gdy istnieje podstawa do obciążenia kosztami strony zobowiązanej do alimentów, wynagrodzenie pełnomocnika strony uprawnionej do alimentów ustala się na podstawie paragrafu 7 ust. 4 rozp., a więc według stawki minimalnej obliczonej od wartości przedmiotu sporu.

Przytoczona regulacja § 7 ust. 4 dotyczy sytuacji, w której z uwagi na wynik sprawy, stronę zobowiązaną do alimentów „obciąża” obowiązek zwrotu kosztów w sensie abstrakcyjnym, co do zasady, i w jakiegokolwiek części; nie ma natomiast znaczenia, czy faktycznie sąd zasądzi te koszty od strony zobowiązanej do alimentów na rzecz strony uprawnionej do alimentów. Jeśli osoba zobowiązana do alimentów nie została w takiej sytuacji obciążona obowiązkiem zwrotu kosztów, adwokatowi ustanowionemu z urzędu dla strony uprawnionej do alimentów przysługuje od sądu, który go ustanowił wynagrodzenie ustalone na podstawie paragrafu 7 ust. 4, a więc według stawki obliczonej z uwagi na wartość przedmiotu sporu.

W rozpatrywanej sprawie, składający zażalenie adwokat reprezentował osobę dochodzącą roszczeń alimentacyjnych jako pełnomocnik ustanowiony z urzędu. Strony zawarły ugodę sądową, w której dokonały potrącenia przysługujących im wobec siebie świadczeń alimentacyjnych. W ugodzie brak jest ustaleń dotyczących sposobu rozliczenia kosztów procesu, co w świetle art. 104 k.p.c. oznacza ich wzajemne zniesienie. Wzajemne zniesienie kosztów (art. 100 zdanie 1 k.p.c.) polega na tym, że strony pozostają przy kosztach poniesionych w związku ze swoim udziałem w sprawie. Ma ono, co do zasady, miejsce wtedy, gdy przy częściowym uwzględnieniu żądań, zestawienie kosztów procesu obydwu stron i ustalenie ich części stosownie do zakresu sprawy wygranej, doprowadza w drodze rachunku różnicy do takiego wyniku, że strony musiałyby zwrócić sobie wzajemnie koszty w równych lub bardzo zbliżonych kwotach. Nie rodzi to komplikacji, jeśli każda ze stron jest reprezentowana przez pełnomocnika procesowego z wyboru.

Sytuacja przedstawia się jednak odmiennie w przypadku zastępowania strony przez pełnomocnika ustanowionego dla niej z urzędu, którego ze stroną nie łączy

umowa i który nie otrzymał od niej wynagrodzenia za świadczoną pomoc prawną. Zniesienie wzajemnie kosztów procesu oznacza, że adwokat z urzędu nie może uzyskać wynagrodzenia i zwrotu wydatków od przeciwnika reprezentowanej przez siebie strony w drodze określonej przez art. 122 k.p.c., gdyż w takiej sytuacji nie dochodzi do zasądzenia kosztów procesu na rzecz strony przez niego zastępowanej. Są to zatem nie opłacone koszty udzielonej pomocy prawnej, zaspokajane świadczeniem Skarbu Państwa (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 1991 roku, III CZP 22/91, OSNC 1992, nr 2, poz.18). Zawarcie w niniejszej sprawie ugody przez byłych małżonków oznacza, że pozwana jako zobowiązana do alimentów, uznała część roszczenia powoda, a więc w tym zakresie uległa żądaniu powoda, co prowadzi do wniosku, że pełnomocnikowi powoda z urzędu przysługuje od Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego, wynagrodzenie ustalone na podstawie paragrafu 7 ust. 4 w związku z paragrafem 2 ust. 3 rozp. opł. adw., a więc według stawki minimalnej ustalonej od wartości przedmiotu sporu.

Ze wskazanych przyczyn Sąd Najwyższy rozstrzygnął przedstawione zagadnienie prawne, jak w uchwale (art. 390 k.p.c.).

eb